

De meute is bang en zwak

Tekst: Joep Smaling

Het is een mooie vondst geweest van de Franse uitgeverijen Flammarion en Gasset om gezamenlijk een brievenbundel uit te geven van hun meest gehate auteurs, die zichzelf voor deze gelegenheid hebben gebombardeerd tot de *ennemis publics* van Frankrijk. Niet alleen omdat het figuren zijn die het publieke debat domineren, maar tevens omdat ze veelal het mikpunt zijn van dat debat. Aan de ene kant is daar de geëngageerde beroepsfilosoof en journalist Bernard- Henri Lévy, die de wereld afreist op zoek naar verhalen van slachtoffers van 'vergeten oorlogen', misstanden en genociden. Deze zeer belezen, eloquente 'vijand' wordt door half intellectueel Frankrijk uitgekotst vanwege zijn vermeende narcisme, waarbij hij slachtoffers alleen zou gebruiken ter meerdere eer en glorie van zichzelf.

Daartegenover staat de jongere Michel Houellebecq, auteur van omstreden, maatschappijkritische romans als *Elementaire Deeltjes* en *Platform*, die in opspraak is geraakt vanwege zijn evidente misantropie en vermeende racisme, islamofobie en vrouwenhaat. Het is naar eigen zeggen een man met een boodschap die niemand wil horen: de mensheid is zo door en door slecht dat deze maar beter vervangen kan worden door een nieuwe soort.

Kussengevecht

Eerst het slechte nieuws. Het is niet zo dat dit daadwerkelijk een 'steekspel in brieven' is. Beide mannen pakken de degens weliswaar op, maar schermen nauwelijks met elkaar. Daarvoor is de band die hun gezamenlijke slachtofferschap oproept te sterk. Ze botsen weliswaar in opvattingen, maar de heren leggen beschaafd uit waarom ze het niet met elkaar eens zijn, om het later broederlijk een compromis te zoeken. Polemiekt blijft dan ook uit. Op sommige plaatsen wordt het contact zelfs ontroerend: Als Lévy verneemt dat Houellebecq's moeder hem via de media belastert en uitkotst wil hij dan ook 'tegen de regels in bellen om te polsen hoe het gaat.' Nadat Houellebecq opmerkt dat ze zelfs dezelfde vijanden hebben, wordt het geheel nog meer kameraadschappelijk.

Name-dropping

Een tweede bezwaar is de onovertroffen navelstaarderij. Wie via deze uitgave kennis wil maken met een van beide auteurs, komt bedrogen uit. De lezer wordt vooral doodgegooid met namen uit de Franse *fine fleur* die alleen bij de extreem belezenen een belletje zal doen rinkelen. Natuurlijk zijn Hugo, Camus, Baudelaire en Flaubert geen onbekende namen, maar ook de ene naar de andere recensent, criticus en uitgever wordt besproken, allemaal lieden die zelfs belezen lezers niets zullen zeggen. Vooral Lévy bezondigt zich hieraan, die nauwelijks een zin kan schrijven zonder daarbij te verwijzen naar een of ander obscuur personage.

Eindelijk inzicht

Dan het goede nieuws. De grote winst van dit boek – en daarom is het een schande dat de Nederlandse vertaling zo lang op zich heeft moeten laten wachten – is dat de brieven de lezer inzicht geven in de drijfveren van beide schrijvers. Zelfs de clichévraag die bij menig auteur ergernis oproept: 'Waarom schrijft u?' wordt niet geschuwd. Verder proberen ze een antwoord te vinden op de vraag waarom ze zo worden gehaat, en waarom de criticasters het zelfs niet nalaten verzinsels de wereld in te helpen, alleen maar om hun reputaties te schaden. Er worden zelfs Sun Tzu-achtige strategieën uitgewisseld om de vijand zo slim mogelijk af te zijn. Lévy raadt zijn collega dan ook aan vooral zijn naam te google-en, om 'de posities van de vijand beter in kaart te brengen.' Maar ook zetten ze uiteen hoe ze publieke figuren geworden zijn tegen wil en dank, en wordt gedebatteerd over het (on)nut van engagement.

Het contrast tussen de 'deprimist' Houellebecq en de voorvechter voor de mensenrechten 'tegen beter weten in' Lévy, leidt vaak tot ontroerende bekentenissen, die voor de gevorderde lezer het inzicht in hun werken verder verdiept. Publieke vijanden is daarmee een werk van uitersten dat een grillige leeservaring oplevert: vermaak, irritatie en fascinatie strijden om voorrang.

Michel Houellebecq & Bernard- Henri Lévy
Publieke vijanden, een steekspel in brieven
Arbeiderspers/ De Geus, najaar 2009